

Ekollonvägens förskola & Rydsbergs förskola

LERUM (SVERIGE)

BRIC childhood • public space • democracy

Introduction

The 'Young Children, Public Spaces and Democracy' project (BRIC) is funded by the European Union under the Erasmus+ programme from September 2014 until August 2017. BRIC involves the democratic engagement of young children (under five years) in public spaces in their communities in England, Italy and Sweden. The rationale for the project is that young children are often excluded from access or participation in public spaces and that their democratic engagement is not only a right, but also an essential aspect of their identity, education and citizenship. We contend that there is a need to reconsider the use of public spaces to promote young children's citizenship, through a combination of voice with action that can lead to genuine participation, inclusion and belonging.

The BRIC project is a partnership between Anglia Ruskin University in Cambridge, UK (ARU), Azienda Speciale Servizi in Bassa Reggiana, Italy (ASBR) and Barnpedagogiskt Forum, Goteborg, Sweden (BPF). The BRIC acronym is derived from the names of the partners. In order to inform the main project plan a pilot project was held in 2013-14 (see the BRIC Website at www.bricproject.org)

For purposes of clarity the BRIC project uses the following generic terms in all documentation.

- a. 'Preschool' refers to all early childhood education and care institutions involving children under five years and their families.
- b. 'Preschool teacher' refers to all professionals working in a preschool, including qualified teachers and head teachers.

The objectives of BRIC are to enable:

- an exchange of 'good practice' between preschool teachers in three countries;
- systematic education and training around

democratic engagement in public spaces;

- the development of open educational resources and targeted activities to engage preschool teachers, parents, the local community and key stakeholders, including local politicians and representatives from business.

The BRIC project involves a minimum of six preschools in each of the three countries (Italy, Sweden and the UK) where a lead preschool teacher coordinates a systematic and progressive programme of civic engagement, starting from the dialogue between children, preschool teachers and parents.

Throughout the BRIC project the 'voices', thoughts and impressions of the children, preschool teachers, families and communities involved have helped us build a more profound sense of belonging to the places we live in. A significant part of this process is the 'traces' that are left when children and adults visit public spaces. During the BRIC project the preschool teachers defined traces as 'a gentle mark left either intentionally or unintentionally that can be discerned by others after the event, even temporarily'... and also 'a memory that someone takes with them from experiences in the public space'.

Examples of some of the actions and reflections on experience in public spaces, including the different traces formed in the BRIC project and aspects of community engagement are given in the following Case Study, which is the detailed story of one preschools' participation in the 'Young Children, Public Spaces and Democracy' project.

Tim Waller BRIC coordinator

Vi är alla överens om att BRIC gjort våra förskolearenor större. Projektet har hjälpt oss att våga flytta oss utanför förskolans gård, ibland riktigt långt "hemifrån" och vi har sett hur våra barn främjas av denna utökade arena. I vår svenska läroplan står att förskolan skall förmedla och förankra respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande demokratiska värderingar som svenska samhället vilar på. Genom återkommande besök och genom att ha utgått från barnens egna frågor och intressen, har vi utforskat platserna tillsammans och därmed lyckats skapa goda relationer till våra platser. Barnen har fått ökad förståelse för vad platsen kan vara samt ökad vilja att bevara och förändra den. Kanske det inte längre finns några gränser för hur stor förskolans arena kan bli?

Ekollonvägens förskola & Rydsbergs förskola

Almekärrens förskoleenhet består av fem förskolor med 17 avdelningar på ett relativt stort geografiskt område i södra Lerum, två mil utanför Göteborg i Sverige. Samtliga förskolor ligger nära natur, skog eller ängar fast ändå nära allmänna kommunikationer. Lerum är en barnrik kommun där många familjer lever i radhus eller villor.

Almekärrens förskoleenhet styrs i ett delat ledarskap av två förskolechefer med tjänster om 100 % vardera. Det delade ledarskapet står för förskoleenhetens utvecklingsarbete inom det pedagogiska uppdraget och enhetens profilering; Att driva utveckling inspirerad av Reggio Emilias filosofi.

Ekollonvägens förskola består av 35 barn i åldrarna ett till fem år och sex stycken pedagoger. Huset är en paviljong och startades upp hösten 2013. Under projekttiden på förmiddagarna arbetar vi i två olika projektgrupper uppdelat i åldrarna ett till tre år och tre till fem år. Utöver projekttiden är vi en stor förskola där alla barn integreras med varandra och hela förskolans miljöer. Förskolan är uppdelad i många olika stationer och efter projekttiden har pedagogerna ansvar för de olika stationerna. Syftet är att barnen ska ha tillgång till fler miljöer och material för att öka barnens delaktighet och inflytande. Gården är lite kuperad, med en stor vattenbana och klätterutmaningar i

naturmaterial. Maten tillagas på närliggande skola och levereras till förskolan.

Rydsberg förskola består av fyra stycken avdelningar, 73 barn och har åldershomogena grupper och på varje avdelning arbetar tre pedagoger. Huset startade upp 1979 och har ett eget kök med tillhörande kock. Förskolan samverkar tidig morgon och kväll men under projekttiden 9-16 arbetar man i mindre grupper på sin avdelning. Förskolan har en stor gård som kan delas av för de mindre barnen vid behov. På denna förskola har vi en gemensam yta som vi kallar piazza eller torg, där barn på hela förskolan kan mötas och relationer skapas mellan barn och material.

En plats för alla

Barn 4-5 år, Ekollonvägens förskola besöker skogen.

Innan vi visste vad BRIC innebar för oss hade vi bara ordet public spaces. Vi tänkte att det innebar att gå ut med barnen utanför förskolans område. Hur hittar vi en plats med barnen som är meningsfull, en plats som barnen vill påverka? Vi beslutade att barnen måste ha inflytande över vilken plats vi väljer. Innan vi begav oss ut frågade vi barnen vad de hade för uppfattning om begreppet offentlig plats. Barnen hade ingen direkt uppfattning om vad begreppet innebar, därför valde vi pedagoger att förmedla detta till barnen. Tillsammans med barnen tittade vi på visuella bilder och diskuterade begreppet offentlig plats, för att kunna skapa oss en gemensam förståelse i gruppen.

Vi valde ofta att gå ut med barnen till olika platser i vår närmiljö. Barnen stannade inte särskilt länge vid någon av platserna utan utforskade lite grann och sedan gick de vidare.

Pedagogerna beslutade att välja ett ställe som skulle fånga barnens intresse och som skulle få barnen att vilja stanna kvar. Ett dilemma som vi pedagoger ställdes inför var om det var vi pedagoger som inte hade verktygen att fånga barnen och fördjupa deras intresse för en plats eller om det be-

rodde på platserna vi besökte? Vi fortsatte att gå till skogen lite oftare.

Vid ett tillfälle gick vi lite djupare in i skogen och gick nerför en brant slänt. Skogen kändes lite magisk vid detta tillfälle och vi stötte till och med på rådjur. Tillslut kom vi fram till ett stort omkullvält träd. Barnen blev kvar vid trädet och utforskade och diskuterade vad som hänt med trädet. Senare hade vi ett möte och tittade på bilder på de platser vi besökt.

Vi ville att barnen skulle få inflytande och tillsammans komma fram till ett beslut om vilken plats vi skulle välja. De barnen som var med till skogen vid det förra tillfället ville gärna berätta om platsen med det omkullfallna trädet. Alla barnen blev mycket nyfikna på denna plats så till slut gick alla 17 barn i åldrarna fyra till fem år och pedagoger till skogen och det omkullfallna trädet. Vid nästa tillfälle tittade vi på bilder och ganska snabbt och enhälligt bestämde sig barnen för att välja skogen som vår plats. Barnen tog sig an platsen på många sätt exempelvis motoriskt, med fantasi, de klättrade, lekte rollekar och utforskade insekter. Efter en reflektion med barnen fick projektet en liten ny vändning som satte fart på ett meningsfullt projekt för barnen.

Detta är en offentlig plats och Ludde dödade en gråsugga! Fredrik

Vad har detta med offentlig plats att göra? Pedagog

För att alla får vara här, till och med djuren. Fredrik

Samtal mellan barn och pedagoger om skogen

Katrin - Sarah, (pedagog) kommer du ihåg när vi hittade sånt där metall i skogen?

Pedagog - Ja, varför är det så mycket skräp i skogen och på den platsen?

Tanja - För att det kanske inte är så många som älskar naturen.

Katrin - Jag hittade metallerna.

Ludde - Jag hittade glas.

Tanja - Jag tror inte de tycker det är ett sådant fint ställe.

Angelica - Det kanske är därför de slänger saker i naturen.

Pedagog - Kan vi få de att ändra sig?

Tanja - Det kan ju finnas barn, som alla vi, som vill leka och klättra där. De kanske inte gillar så mycket smuts. De kanske älskar naturen och så.

Pedagog - Ja hur kan vi få dem att ändra sig och tänka som vi tänker?

Patrik - Om man ser någon som kastar skräp får man säga till dem att inte kasta. Att de ska plocka det och slänga det.

Angelica - Eller så kanske man ska säga att man inte får slänga skräp i naturen.

Otto - Man får slänga skräp på soptippen.

Pedagog - Hur ska vi berätta detta för människorna när vi inte har sett några människor när vi varit där?

Inga - Om alla kastar skräp i naturen så kan vi göra en soptunna. Att man kan göra en papperskorg. Detta mynnade ut i ett projekt där barnen studerade och konstruerade papperskorgar som de senare placerade på platsen.

Tunneln – där lärande och relationer skapas

Barn 1-2 år, Ekollonvägens förskola besöker tunneln.

I augusti 2015 startade vi detta projekt med tio barn i åldrarna ett till två år. Vi pedagoger valde tunneln som plats att utforska. Det är en plats vi tänkte kunde skapa en mångfald av olika möjligheter till upptäckande och lärande. Det är enligt oss en estetisk tilltalande plats genom dess form och design och vi var nyfikna på att se hur barnen skulle ta sig an och definiera den.

Innan vi gick ner till tunneln reflekterade vi över vår roll som pedagog under

processens gång. Vi planerade att vara främst lyssnande och iakttagande under barnens möte med platsen för att inte påverka barnens första uppfattning och känsla för platsen.

Vi bestämde oss för att observera och dokumentera barnens uttryckssätt och förhållningssätt till platsen, ytorna och omgivningen genom film och bilder.

Vi ställde oss frågorna: Hur intar barnen tunneln som plats? Hur blir de i denna miljö? Vilka möten uppstår?

Vilka spår sätter barnen under processens gång?

Vi besökte tunneln två gånger per vecka och vi iakttog under första mötet hur barnen direkt fascinerades av ljudets egenskaper. De testade sina röster i tunneln med olika nyanser, volym, sång och ljudeffekter och härmade samtidigt varandras läten. Vi uppmärksammade hur de blev medvetna om ekot och deras förmåga att styra sitt ljud. Barnen uttryckte att det lät högt och upplevde förbipasserande som höll för öronen när barnen skrek. Vi tänker att de testade

effekten av höga ljud och reflekterade kring varför det lät så högt i denna miljö. De lyssnade på ljudeffekten som uppstod när tåget passerade och ljud från människor som går förbi. Barnen testade även sina kroppar i och runtomkring tunneln och utmanade sin rums- och kroppsuppfattning. De sprang igenom det långa hålet, fram och tillbaka och testade längden. De testade hur kroppen formar sig efter de välvda räfflorna på väggarna när man lutar sig mot dem. De dansade och hoppade. Vi dokumenterade hur de vid varje besök förberedde kroppen och

Det är intressant när man får syn på barnens sätt att definiera en plats. De visar oss ofta något nytt vi vuxna inte har tänkt på. (Pedagog)

sina röster genom att springa och skrika, innan de kom ner till tunnelns öppning. Vi tänker att de genom sina tidigare erfarenheter och minnen visste vad som väntade. Är det formen, rymden och designen på tunneln som gör att barnen uttrycker sig på dessa sätt? Eller är det dessa olika språk barnen använder när de utforskar och försöker förstå och definiera en ny plats?

Varje gång vi kom till tunneln observerade vi hur barnen upptäckte något nytt som gjorde dem nyfikna. Vår roll blev då att följa barnens nyfikenhet och försöka hitta material både att ta med till tunneln men också att jobba med på förskolan, som kunde utmana barnens tankar vidare.

Förutom undersökande kring ljud och form har barnen utforskat skuggor, djur, detaljer och tåget som susar förbi lite då och då. De har låtit fantasin flöda genom lek och berättelser som uppstår i tunneln. Vi har utifrån barnens definition av platsen utmanat dem med material som vidgar deras syn på ljudets klang, deras tankar om tunnelns lutning och längd, men också tagit med material som kriterior och garn som barnen skapat med inuti tunneln.

Vi såg att behovet av att undersöka området runtomkring tunneln var stort i början. När barnen sedan kom ihåg hur de skulle förhålla sig och orientera sig i miljön valde barnen att fokusera på tunneln i sig. Upprepningen av att gå till

samma plats kontinuerligt har gjort att barnens trygghet till situationen när vi promenerar till tunneln samt varandet i den har ökat. Barnens reaktioner på människor som går förbi ser vi har förändrats under projektets gång. I början agerade de avvaktande, men efter veckor av besök berättade barnen med hela kroppen med ljud och rörelser hur det låter i tunneln och hejade glatt.

Vi upplevde att det tog ett tag innan barnen kunde reflektera kring sina upplevelser i tunneln. Kan det ha att göra med att det var svårt till en början att ta med sig sina erfarenheter och känslor hem? Vi har reflekterat kring svårigheten i att reflektera med de yngre barnen som inte har det verbala språket. Därför har vi sett vikten av att dokumentera de yngre barnens kroppsspråk och ansiktsuttryck och insett att deras reflektion ofta sker i stunden då de upplever. Vad är reflektion? Det är viktigt att hitta varje barns sätt att reflektera och uttrycka sig, verbalt och kroppsligt. Vi har också fått syn på barnens tankar om tunneln genom leken och skapande former då de får tillgång till ett annat

sätt att uttrycka sig. Efter några veckors besök vid tunneln såg vi hur barnen hittade tunnlar på förskolan och vid dessa tillfällen kunde vi tillsammans reflektera med kroppen och rösten. Barnen har tillsammans skapat tunnlar i olika material och storlekar som har fått sina platser på förskolan. Under skapandet sätter de ord på erfarenheterna på platsen och hämtar samma material som de använt nere vid tunneln.

Ännu idag går vi till tunneln regelbundet och projektet lever vidare.

Jag tror att barnen kan få en känsla av att en plats är deras och att det i sin tur kan göra att de får mer respekt för och vill ta hand om platsen. (Förälder)

En park för små konstnärer

Barn 5 år, Rydsbergs förskola besöker parken Aludden.

Våren 2015 startade vi vårt BRIC-projekt tillsammans med våra fem och sex-åringar. För att barnen skulle skapa en relation till samhället och sin närmiljö valde vi pedagoger tillsammans med barnen att flytta förskoleverksamheten ut i samhället. Vi hade samtal och reflektioner tillsammans med barnen över vad ordet offentlig plats står för. Ett av barnen sa: "en offentlig plats är när man är utanför grindarna". Efter det kom barnen fram till att de skulle välja parken som ligger på gångavstånd från förskolan i ett naturskönt område med närliggande sjö. Vi ville att platsen skulle betyda något för barnen, att de skulle sätta spår och att platsen skulle skapa spår i barnens hjärtan. Parken inbjöd till ett lustfyllt lärande, spännande utmaningar och upplevelser. Vi pedagoger beslutade tillsammans att vi ville gå med hela gruppen för att skapa en gemensam upplevelse. Väl på platsen trodde vi att det skulle bli naturliga uppdelningar bland barnen beroende på intresse, vilket det blev. Vi valde att gå med hela gruppen för då skulle det finnas fler pedagoger på plats som kunde ta tillvara på barns tankar och reflektioner. Från tidigare erfarenheter kände vi att det skapade en stark samhörighet, att göra saker tillsammans som en grupp.

Efter varje besök i vår park projicerade vi upp bilder på väggen som pedagoger och barn tagit under dagen. Vi reflekterade över vad vi upplevt och gjort och dessa reflektioner ledde till olika projekt och spår

i den pedagogiska verksamheten. Pedagogerna ville att barnen skulle se sin miljö omkring sig och uppleva den med olika sinnen som att känna, höra och se. Vi ville att barnen skulle tolka sin omgivning på olika sätt. När vi väl började titta på vad barnen gjorde på platsen tog barnen över BRIC-projektet. Pedagogernas tankar om vad vi trodde skulle hända på platsen förändrades och det var barnen som styrde vad de ville göra och ta med sig. Genom samtal, foton och observationer kunde vi se vad som intresserade barnen på platsen. Dessa upplevelser fördjupades nästa gång vi besökte platsen.

Det fanns mycket spännande att upptäcka på vår plats. Vad fanns egentligen i det där lilla huset med trasiga fönster? Kan man måla en skugga? Barnens förundran kring skuggor och dess effekter ledde till att vi

på förskolan skapade en svartvit ateljé. Vi diskuterade även med barnen hur det såg ut på vår plats och om de kunde förklara hur de tänkte. Medan ett barn tecknade sin plats berättade han att "här är odlingen vi hjälper till med, min bänk som jag brukade sitta på och trädet där vi hängde våra blöta kläder." Ett annat barn reflekterade över att pedagogerna "inte höll på med papper hela tiden" när vi var i parken. Vi pedagoger reflekterade över det barnet sa och insåg att vi varit avslappnade på vår offentliga plats tillsammans med barnen och därmed varit mer närvarande i barnens olika processer.

Järnvägen till empati

Barn 1-2 år, Rydsbergs förskola besöker Göteborgs Centralstation.

Under ett projekt som vi hade under höstterminen 2015 kom många tankar och funderingar upp hos barnen kring vad alla bilar, bussar och tåg var på väg? Från dessa reflektioner kom idén om att välja Centralstationen i Göteborg som barnens offentliga plats att besöka. Vi pedagoger ville utmana oss själva och barnen genom att ta en plats som kräver mycket av pedagoger och barn samt skapar många möten och möjligheter.

När barnen för första gången kom till Centralstationen och klev av tåget var barnen något reserverade. När vi kommit in genom huvudentrén började några barn direkt utforska ekot genom att ropa: "ah, ah, ah..." Barnen fortsatte längre in och de tittade fascinerat upp i taket och snurrade runt, runt. Barnen fortsatte sen in till mitten av Centralstationen där det finns en stor kompassros på golvet. Barnen satte sig ner i cirkeln och kände på strukturen på marken. Några barn började hoppa, ett annat barn härmade och de tittade upp på den stora klockan. Ett av barnen la sig

ner på marken och ropade: "klocka, klocka, kyrkklocka" och efter ett tag la sig fler barn på golvet och gjorde samma sak. Barnen utforskade rummets rymd genom att lägga sig på golvet, springa fram och tillbaka i gången och springa runt en pelare flera varv.

Det finns en staty i form av en flicka som lutar sig mot en vägg inne på centralstationen som heter Weeping Girl. Barnen upptäckte statyn och ett barn gick fram till statyn och sa: "Jag ser inte flickans ögon, jag måste ta bort hennes hår". Statyn blev en gemensam nämnare för barnen. De visade stort intresse för varandras upptäckter och inspirerade varandra. Det kom upp många frågor kring hur flickan mådde och varför hon stod som hon gjorde mot väggen.

Vi pedagoger resonerade under projektets gång att vi tycker det är viktigt att alla människor visar empati gentemot varandra. Vi anser att förmågan att visa och känna empati skapar en förståelse för människors olika livssituationer samt hjälper oss att skapa relationer. Med statyn Weeping girl som utgångspunkt inledde vi vårt arbete med empati och relationsskapande på förskolan. Vi menar att genom att använda sig av ett konkret exempel blir det lättare för barn att ta till sig etiska värden och normer. Vi funderade mycket tillsammans med barnen vem flickan var, hur ansiktet såg ut, om hon var ledsen eller glad. Barnen ville ta med saker till flickan så att hon

Jag ser inte flickans ögon, jag måste ta bort hennes hår

kunde bli glad. Barnen hade många tankar om flickan som vi ville de skulle få dela med sig av till allmänheten.

Vi har vid flera tillfällen haft med oss en förälder under våra besök på Göteborgs Centralstation, vilket vi har upplevt har lett till en helt annan föräldradelaktighet i projektet. En annan av våra föräldrar berättade att vår plats hade blivit så viktig för hennes son att de besökte platsen på helgerna. En förälder berättade att hennes barn givit statyn ett namn, Agneta. Genom namnet blev statyn Weeping Girl besjälad och än mer betydelsefull. Ytterligare en

förälder berättade att de åkte in till Göteborgs Centralstation på helgerna för att fika och för att deras son ville visa sin plats och allt han kunde göra där.

Tänk att man kan göra så mycket på Centralstationen, jag som bara såg det som en transportsträcka. (Förälder)

Spår

Spår kan vara fysiska spår eller spår i människor. Platser kan sätta spår i form av minnen och intryck. Platser och ting påverkar oss och i dessa möten händer det något med människor. Dofter, ljud och synintryck sätter spår i minnet. Spår kan vara någonting som syns eller finns för att någon eller något har påverkat. Det kan dels vara spår som bara finns inuti en person och dels spår som är synliga på en plats. Möten mellan människor sätter spår, vi påverkar och inspirerar varandra. Spår kan betyda en mängd olika saker. En del spår är sådana som försvinner och en del spår kan finnas kvar i en evighet.

Under BRIC-projektet har många spår lämnats som fångar intresse, något som får någon att stanna upp, uppmärksamma platsen eller förstärka något som finns där. Spår i form av något vackert som barns dokumentationer, teckningar, målningar, skyltar eller foton. Installationer av exempelvis snören, kojor, soptunnor eller målade kottar. BRIC-projektet har lämnat spår i både lokala och rikstidningar, lämnat spår hos politiker och i en animerad film som gjordes

av barnen som lades upp på Stadsmuseets hemsida. Barnen har lämnat spår i form av alla samtal med medmänniskor, grönsakshandlare, tågresenärer, tjänstemän och journalister. Alla dessa möten och samtal med människor på de olika platserna skapar förändring. Vi har sett att det sker en påverkan i dessa människor, i mötet med barnen, som gör att dessa människor ändrar sina tankar eller handlingar. Vi ser att barnen uttrycker en stolthet över att lyckas ta hand om sin plats och förändra den. Vi vet att många av barnen tagit sina föräldrar till sina platser för att visa saker där som barnen förundrats över. Vi har lärt oss att barnen kan sätta spår i platsen och att platsen kan sätta spår i barnen.